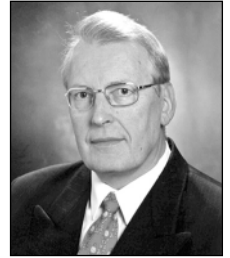

Herman Dietrich Spöringin pronssisen pääpatsaan tarina

Olavi Koivukangas

Maailmanhistorian merkillisyyksiin kuuluu se, että kuuluisan löytöretkeilijän James Cookin ”Endeavour”-laivassa oli Turussa syntynyt mies. Hän oli Aurajoen rannalla sijaitsevan Turun Akatemian professorin poika Herman Dietrich Spöring. Cookin seurueen historiallinen, ensimmäinen tutkimusmatka eteläisille valtamerille tapahtui vuosina 1768–71, ja sen seurauksena Uusi-Seelanti ja Australia tuotiin eurooppalaiseen tietoisuuteen.

Paluumatkalla Jaavalta Eurooppaan Spöring kuoli malariaan tammikuussa 1771. Hän sai hautansa Intian valtameressä. James Cook ja matkalla olleet tiedemiehet Joseph Banks ja ruotsalainen Daniel Sölander saivat maailmanmaineen, mutta Herman Spöring unohdettiin lähes 200 vuoden ajaksi. Vasta viimeisten vuosikymmenien aikana Herman Spöringin maine on sukeltanut esiin historian hämärästä. Yhtenä syynä tähän on ollut se, että tutkijat ovat todenneet, että suuri määrä British Museumissa Lontoossa olevista ”Endeavourin” tutkimusmatkalla tehdyistä piirroksista onkin Spöringin tekemiä. Näitä ilman signeerausta olevia piirroksia oli aikaisemmin luultu muiden tekemiksi.

Kun itse tutkin Australian ja Uuden-Seelannin skandinaavien ja suomalaisten historiaa, kiinnitin

julkaisemissani kirjoissa huomiota Turusta kotoisin olleen Herman Spöringin tarinaan. Herman Spöringistä ”Endeavourin” matkassa ovat myös monet muut tutkijat kirjoittaneet, Suomessa esimerkiksi maantieteilijät Uno Tuomi ja Markku Löytönen.

Tutkimustyöni yhteydessä kävin samoilla etelämeren saarilla, missä Spöring oli käynyt. Australian eurooppalaisen asutuksen 200-vuotisjuhlien aikaan v 1988 kävin Uuden-Seelannin pohjoissaaren itälaidalla Tolagan lahdella, missä ovat pienet Spöringin saaret. Nämä ensimmäiset siellä löydettyt saaret kapteeni Cook nimitti Spöringin mukaan, mikä osoittaa Spöringin nauttimaan arvostusta hänen silmissään. Halusin tuoda Spöringin saarilta suuren luonnonkiven Turkuun ja tehdä siitä muistomerkin Spöringille. Kiven haku paikallisen maanviljelijän veneellä ja parin vahvan poliisimiehen avustuksella oli melkoinen operaatio ja elämys. Spöringin saari on maoriväestön pyhää maata, ja muistan elävästi kuinka paikallinen maoripappi siunasi kiven vapauttaakseen sen pahoista hengistä ennen kuin se matkaksi kaukaiseen pohjolaan. Minä otin lahjakiven vastaan Siirtolaisuusinstituutin ja Suomen Tasavallan puolesta. Gisbornen rotaryklubi oli mukana hankkeessa, ja yhdessä sen presi-

dentin kanssa pakkasimme kiven rakentamaamme laatikkoon lähettäväksi Turkuun, osoitteeseen Piispankatu 3, missä Siirtolaisuusinstituutti silloin sijaitsi.

Suomi-Australia yhdistysten Liiton puheenjohtajan ominaisuudessa käynnistin projektin muistomerkin pystyttämiseksi Spöringin syntymäpaikalle. Todettiin, että Uudesta-Seelannista tuotu kivi oli liian pehmeätä laatua kestämään Suomen sääoloja ulkosalla, ja päädyttiin muistomerkin upottamiseen Rettigin palatsin muuriin lasin suojaan. Turun kaupunki myönsi määrärahan hankkeelle, ja kolmesta pyydetystä muistomerkiehdotuksesta valittiin taiteilija Martin Ahlströmin tekemä. Toukokuussa 1990 sitten voitiinkin paljastaa H. D. Spöringin muistomerkki Aurajoen rantatien varrella. Paljastuspuheet pitivät Uuden-Seelannin Suomen suurlähettiläs John McArthur, joka oli saapunut tilaisuuteen Moskovasta, ja Turun yliopiston kansleri Olavi Granö. Valtuuston puheenjohtaja Heikki Löyttyniemi otti muistomerkin vastaan Turun kaupungin puolesta.

Åbo Akademin tutkijaa Timo Uusikartanoa ja Turun yliopiston Tom Kuusela Spöringin muistomerkki inspiroi tekemään filminkin hänen kohtalostaan. Videofilmi ”Between the devil and

the deep, blue sea”, jota on kuvattu mm. ”Sigyn”-laivassa ja Ruisalon rannalla sekä kasvitieteellisessä puutarhassa, valmistui vuonna 1995. Minulla oli kunnia esittää James Cookia filmissä.

Aboa Vetus & Ars Nova museon lehtori Minna Hautio on äskettäin valinnut Spöringin muistomerkin Turun ulkona olevista julkisen taiteen muistomerkeistä ensimmäiselle sijalle korostaen tähtikatkon alla olevan Spöringin saarilta tuodun luonnonkiven sanomaa.

Niinpä joku voisi kysyä, miksi vielä yksi muistomerkki Herman Spöringille? Idea syntyi, kun pari vuotta sitten minuun otti yhteyttä Aucklandissa, Uudessa-Seelannissa, asuva alun perin ruotsalainen rouva Margit Brew, joka oli nähnyt Aucklandin yliopistossa Cookin matkalla olleen ruotsalaisen Daniel Sollanderin pronssisen pääpatsaan. Sen oli yliopistol-

le lahjoittanut ruotsalainen Piteån kunta, josta Sollander oli kotoisin. Margit Brew tiesi, että Cookin matkalla oli myös Turusta kotoisin ollut Herman Spöring, ja hän kysyi, olisiko mahdollista, että myös Suomesta lahjoitettaisiin Aucklandin yliopistolle patsas, jotta ”herat Sollander ja Spöring voisivat puhua keskenään ruotsia”.

Niinpä tein anomuksen Siirtolaisuusinstituutin nimissä Suomen Kulttuurirahastolle, joka 28.2.2006 myönsikin 5 000 € kahden Spöringin pääpatsaan tekemiseen, toisen Aucklandin yliopistoon ja toisen Siirtolaisuusinstituuttiin Turkuun. Taiteilijaksi Margit Brew hankki Uudessa-Seelannissa tunnetun kuvanveistäjän Joanne Sullivan-Gesslerin. Kun Spöring juniorista ei ole mitään kuvaa, lähetin taiteilijalle Spöringin v. 1747 kuolleen (samannimisen) professori-isän kuvan nähtäväksi.

Helmikuun 15. päivänä 2007

Spöringin pääpatsas paljastettiin Aucklandin yliopistossa, ja Margit Brew piti siellä puheen. Muutama viikko sitten saapui Uudesta-Seelannista lentorahtina kaksi Spöringin pronssipäätä; yhden paino on 15 kg. Toinen on Suomi-Australia yhdistysten Liiton ostama kopio. Olihan Herman Spöring ensimmäinen Suomessa syntynyt henkilö, joka kävi Australiassa.

Herman Spöringin patsas paljastettiin Siirtolaisuusinstituutissa 21.3.2007 ja on nyt sijoitettu 1700-luvulta peräisin olevan Spöringin suvulle kuuluneen arkun yläpuolelle. Turusta kotoisin olleen eteläisten valtamerten tutkimusmatkailijan maine on purjehtinut esiin historian hämäristä ja edustaa loistavasti Turun historiaa ja kansainvälisyyden perinteitä kaupungin eurooppalaisen kulttuuripääkaupunkivuoden 2011 lähestyessä.

Olavi Koivukangas

The story of bronze statue of Herman D. Spöring

Certain strange incidents tend to shape the world history. One of these is certainly the fact that there was a Turku born man aboard the ship 'Endeavour' of the famous James Cook. He was Herman Dietrich Spöring, son of Turku Academy Professor. The first historical journey of exploration to the Southern Oceans took place between the years of 1768-71. This journey was an important landmark in time as it led to the discovery of New Zealand and Australia. It is how the Europeans became aware of these parts of the world.

In return journey from Java to Europe Spöring died of malaria in January 1771. He thus gained his burial grounds in the depths of the Indian Ocean. James Cook and his crew including the scientists Joseph Banks and Daniel Solander (a Swede) were praised with the world reputation, whereas Herman Spöring was forgotten for nearly 200 years. It has not been until the last decades before the status of Herman Spöring has been fully noticed. One of the major reasons has been that the researchers have found evidence that among the detailed drawings in the British Museum, London many have

been actually made by Spöring during the exploration voyage. As the drawings had been found without a signature, they were previously thought of have been made by some other persons.

During the time I conducted research to the history of Scandinavians of Australia and New Zealand I took special notice to that of the story of Herman Spöring. In my published books I have given Turku-born Spöring the status that he deserves. There are only few other researchers in Finland who have written about explorer Spöring, for example geographers Uno Tuomi and Markku Löytönen.

In conjunction of my research I visited the South Sea Islands where Spöring had been. During the Australian European colonization 200-years festival in 1988 I visited New Zealand's North Island and its eastside where Tolaga Bay is situated. It is a special place as Spöring Islands are there too. By founding these small islands they were named after Spöring as to show appreciation towards him of Captain James Cook. I wanted to bring to Turku a quite big rock from the Spöring Islands for to make a memorial monument. It was actually quite magnificent event to go and get the rock with a local farmer and a few strong policemen. The Spöring Islands are a part of Maoris holy lands. I remember, how the local Maori priest blessed the rock to free it from the

evil spirits, before it would begin its journey to the far away land of the North. I accepted the memorial rock on behalf of the Institute of Migration and Republic of Finland. Rotary Club of Gisborne was a patronage of mine, and together we packed up the rock in the wooden box that we had built. This was to be sent to the address of the Institute of Migration, which was then Piispankatu 3, Turku.

As the President of the Finnish-Australian Society I began the project to raise monument in Spöring's birthplace along Aura River. We came to conclusion that the rock imported from New Zealand perhaps wouldn't resist to the hard climate of Finnish winter. We decided cast the monument (inside a glass window) into the wall of the Palace of Retting, situated at the birth place of Herman Spöring. City of Turku granted financial aid to our project, and Martin Ahlström's design for monument was chosen of the three other options. In May 1990 memorial monument dedicated to H. D. Spöring was unveiled next to the beautiful River Aura. The New Zealand Ambassador, John McArthur who had arrived from Moscow, and Turku University Chancellor Olavi Granö announced keynote addresses. The council chairman Heikki Löytyniemi received the monument on behalf of City of Turku.

One Åbo Academy researcher Timo Uusikartano and Tom Kuusela, another fellow researcher

---

Herman Dietrich Spöringin pronssisen patsaan paljastustilaisuus Siirtolaisuusinstituutissa 21.3.2007. Airueet Mage Mesihää ja Satu Löppönen sekä johtaja Olavi Koivukan gas. Kuva: Jouni Korkiasaari.

from University of Turku, found the story of Spöring such an inspiring object that they went on to do a film about him. Video was filmed on the old ship 'Sigyn', and in the Botanic Gardens and shores of Ruissalo. This short film was published in 1995, and I had the role of James Cook in the film.

Recently the lecturer Minna Hautio of the Museum Åboa Vetus and Ars Nova had chosen the statue of Spöring as the best of all Turku public art, from which she had chosen the Spöring monument. She especially wanted to emphasize the beauty of the natural stone from the Spöring Islands under a beautiful starlit sky.

One might wonder why to raise another statue for Herman Spöring? Few years ago a Swedish lady, Margit Brew from Auckland, New Zealand contacted me and told about the bronze statue about Daniel Sollander she had seen at the Auckland University. The council of Piteå municipality, Sweden (where Sollander was from) had given the statue to the university. As this lady knew that Daniel Sollander and Herman Spöring from Turku had been together on the same ship of Captain Cook, she asked me if it would be possible to get a statue of Spöring, too, to accompany that of Sollander at University the Auckland. She thought that Sollander statue was rather alone and would be quite happy to have another fellow to have conversations with in Swedish.

I thus sent an application to the Cultural Foundation of Finland on behalf of Institute of Migration. For my great relief on the 28th of February 2006 I received an al-

lowance of 5 000 euros for raising two head statues of Spöring. From which one would be to the University of Auckland and another to our Institute of Migration. Margit Brew chose a local artist selecting sculptor Joanne Sullivan-Gessler, known in New Zealand. According to my knowledge there has not been any picture of Spöring Junior. Consequently I sent to the artist a picture of his father, Professor Spöring Senior (who had passed away in 1747) and posted it to New Zealand.

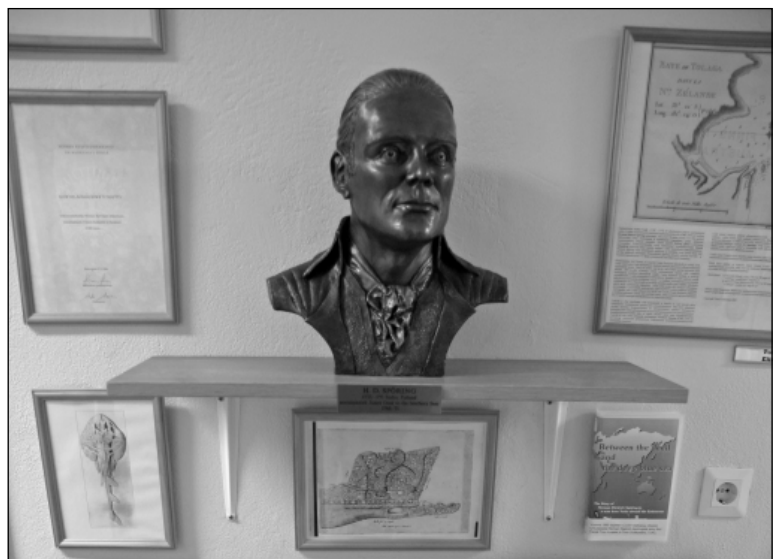
On the February the 15th 2007 Bronze Head Statue was revealed at the University of Auckland and Mrs Margit Brew gave a speech. Few weeks later a delivery arrived via airfreight from New Zealand that included two bronze statues of Spöring. The weight of one is 15 kg. Another one is a copy that has been bought by the Finnish-Australian Society. After all, Herman Spöring was the first Finnish born person who visited Australia.

The bronze statue of Herman Spöring was revealed at the Institute of Migration on the 21st of March 2007. It has now been situated above the 18th century trunk that belonged to the Spöring family. Thus this in Turku born explorer's fame and honour has finally been established from the depths of the history. The event promotes greatly the historic relevance of Turku and its international importance whilst the city is approaching the year 2011, when Turku will hold the centre stage in Europe as one of it's Cultural Capitals.

Olavi Koivukangas

Begg, A. Charles and Begg, Neil C., 1969. James Cook and New Zealand. Wellington, New Zealand: A. R. Shearer, Government Printer.

Koivukangas, O. 1996. From The Midnight Sun To The Long White Cloud, Finns in New Zealand. Turku: Institute of Migration.

Statue and drawings of Herman Dietrich Spöringin in Institutue of Migration, Turku. Photo: Jouni Korkiasaari.